

Yıldız, P. (2021). Kitabê “Avesta Dili ile Kirmancca (Zazaca)’nın Karşılaştırılması: Etimolojik Bir İnceleme” Ser o. *Folklor û Ziman*. 2(4), 291-294.

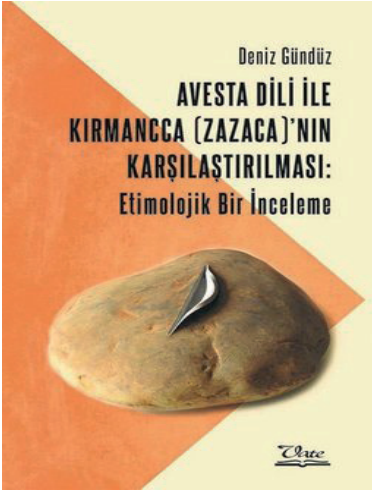
ORCID: 0000-0002-8175-0879

KITABÊ “AVESTA DİLİ İLE KIRMANCCA (ZAZACA)’NIN KARŞILAŞTIRILMASI: ETİMOLOJİK BİR İNCELEME” SER O

Pınar Yıldız*

Nuştox Deniz Gunduz bê şîre, hikaye û romanên xo gramerê kirmanckî ser o zî xebitîyeno, ey açarnayîşî zî kerdê. Yanî nuştox Gunduz kedkarêkê kirmanckî yo. Gunduzî tezê xo yê masterî Unîversîteya Mardîn Artuklu de beşê kurdkî de qedîna. No tez serra 2020î de sey kitab Weşanxaneyê Vateyî ra bi nameyê “*Avesta Dili ile Kirmancca (Zazaca)’nın Karşılaştırılması: Etimolojik Bir İnceleme*” vejîya. Na xebata etimolojike de Gunduzî ziwane avesta û kirmanckî dayo têver. Seba ke destanê ma ver de metnê nuştekiyê zaf kehen yê kurdkî çin ê yew prototîpê kurdkî vetiş zehmet o. Yanî kurdkîya kehenê tespît kerdiş, prosesê ziwane İranîyan ra aqitîyayîşê aye û miyanê xo de şax bi şax sey dîyalektan abirîyayîşî tespît kerdiş zaf zehmet o. Coka ewro munaqeseyê sey gelo kirmanckî yew şaxê kurdkî yanî yew dîyalektê ci yo yan kurdkî ra xoser yew ziwane o, estê. Ziwane avesta sey prototîpê ziwane kurdkî hesabîyeno. Coka xebatê ke ziwane avesta ser o benê, bîlhesa xebatê ke ziwane avesta û kurdkî bidê têver muqayese bikê, seba kurdojîyî muhîm ê û xebatê winasî do beranê neweyan ma ver o akerê. Ewropa de ziwane avesta ser o zaf xebatî bibê zî heyf ke tîya de ma hema zî wayîrê yew lîteraturê xurtî nîyê ke bîlhesa ziwane avesta û kurdkî bidê têver. Tore Sivrioglu yî xebata xo de yew çarçewayê ziwane û gramere avestakî û ferhengêko etimolojik amade kerdo. Qismê ferhengî de ca-ca ca dayo kurdkîya (kurmanckî, zazakî) çekuyan zî. Na xebate de amanco sereke helbet muqayesekerdiş û têvernayîşê kurdkî û avestakî nîyo û zazakîya çekuyan de ge-ge xeletî, ge-ge zî kêmasî estê. (Sivrioglu, 2015). Pergalê ferhengnasîyê kurdkî de zî ziwane İranîyê kehenî û kurdkîya ewroyî muqayesekerdiş zaf zêde çin o. Malmîsanîjî yew ferhengê Kirdkî-Pehlevkî-Kurmanckî amade kerdo. Peynîya na xebate de nuştoxî di rîpelî ferhengokêk kirdkî-avestakî-kurmanckî zî amade kerdo. (Malmîsanîj, 1997).

* Vekoler, Beşa Ziman û Çanda Kurdi, Zanîngeha Mardin Arttuklu yê.
E-mail: pinaryildiz@hotmail.com

Xebata Gunduzî zî nê wareyî de sey destpêkê yew teşebusê neweyî yo. Helbet nê wareyî de xebitîyayış zehmet o. Çike etimolojî bi xo yew warêko giran û hesap o. Wexto ke nê xebatî kirmanckîya ke ewro destanê ma ver de metnê ci yê kehenî çin ê ser o bibê, no kar hîna giran beno û mesela hîna bena hesap. Seke yeno zanayış yew ferhengê etimolojîk yê kirmanckî çin o.

292 | Malmîsanij xebatanê xo yê ziwannasî de zafî reyî bi metodê muqayeseyinî xebitîyeno, dîyalektanê kurkî dano têver (Malmîsanij, Lehçeya Hewramkî (Gorankî) Ra, 1999), (Malmîsanij, Lehçeya Hewramkî (Gorankî) Ra-II, 1999) û etimolojîyê kirmanckî ser o xebitîyeno. (Malmîsanij, Ver Bi Etimolojîyê Kirmanckî (Zazakî), 2000), (Malmîsanij M. , Kırmancca Etimolojisine Doğru-I, 2020), (Malmîsanij M. , Kırmancca Etimolojisine Doğru-II, 2021), (Malmîsanij M. , Kırmancca Etimolojisine Doğru-III, 2021), (Malmîsanij M. , Kırmancca Etimolojisine Doğru-IV, 2021).

Gunduzî zî bi na xebata xo destê xo kerdo binê kerra û waştê ke kêberê nê karê giran û hesap ra bivîyaro. Na xebate destpêkêk û çar beşan ser o awan bîya. Destpêkî de nuştoxî behsê xebatanê ke heta nika Avesta û İranolojîyî ser o bîyê kerdî. Dima bi kilmîye behsê amancê xebata xo, metodê ci, sînoranê ci kerdo. Nuştoxî seba amancê xebata xo vato ke “Amancê nê tezî çarçewayêka sînorkerda de kirmanckî û ziwane avesta muqayesekerdış o, bi nê şekilî ma do mabênê nê ziwanan de eleqeyêko senîn esto tespit bikê û vîyarteyê kirmanckî roşn bikê.” (Gündüz, 2020).

Beşê yewinî de nuştoxî ziwane avesta û kirmanckî hetê fonetîkî ra muqayese kerdo. Bi nê muqayesekerdışê fonetîkî merdim derheqê kokê çekuyan û bedilîyayışê inan de beno wayîrê yew fikrî. Qayîdeyanê kehenanê bedilîyayışê vengane ser o zî beno wayîrê zanayışî.

Beşê dîyînî de nuştoxî hetê zemîran ra zîwanê avesta û kîrmanckî dayê têver. Nuştoxî dîyalektê kurdkîyê bînî, goranî, soranî û kurmanckî zî daxîlê nê muqayesekerdişî kerdê. Seke yeno zanayîş na babete de mabênê nê dîyalektan de cîyayî estê. Sey nimûne sorankî de gruba dîyîna zemîran çin a. Yan zî mabênê kurmanckî û kîrmanckî de hetê nêrî û maki ra tayê ferqî estê. Merdim nê ferqan bi çimeyê esasî yanî zîwanê avesta reyde eşkera vînenê.

Beşê hîrêyînî de nê her di zîwanî hetê karan (fîlan) ra ameyê têvernayîş. Beşê çarinî de zî yew ferhengê zîwanê avesta amade bîyo. No ferheng kîrmanckî, avestakî, îngilîzkî û tirkî amade bîyo. Merdim bi saya nê ferhengî seke maya çekuyanê ke xo o wext ra parêznayo û sey yew mîrasêkê qedîmî heta ewro resayê eşkera vînenê. Nuştoxî xebata xo bi qismê peynîye (netîce) qedênaya û çimeyê xo rêz kerdî.

Ma hêvî kenê ke na xebata erjaya seba zafê xebatanê winasîyan biba yew nimûne û çime. Çike ancax bi saya xebatanê winasîyan ma do tarîxê zîwanê xo hîna weş fehm bikê û munaqêşeyanê gelo kîrmanckî dîyalektêk yan zîwanêk o bi şekilêkê hîna îlmî munaqêşe bikê. Sey nimûne Gunduzî meqaleya xo ya ke bi nê metodî nuşta de îtirazê şemaya kokê zîwananê Îranîyan yê Joost Gippert û Ludwig Paulî kerdo. (Gündüz, Tarihsel ve Fonetik Bakımından Kırmancca ve Kurmancca, 2020). Na meqale û no kitab wexto ke pîya bêrê wendene yewbînan tamam kenê û hîna baş yenê fehmkerdene.

Çimeyi

- Gündüz, D. (2020). *Avesta Dili ile Kirmancca (Zazaca)'nın Karşılaştırılması: Etimolojik Bir İnceleme*. İstanbul: Vate.
- Gündüz, D. (2020). Tarihsel ve Fonetik Bakımından Kirmancca ve Kurmancca. *Yazınsal Varoluştan Akademik Literatüre Kirmancca (Zazaca)*, M. Malmîsanija Armağan (s. 107-149). içinde İstanbul: Vate.
- Malmîsanij. (1997). *Ferhengekê Kirdkî-Pehlevkî-Kurmanckî*. Stockholm (?): Apec.
- Malmîsanij. (1999). Lehçeya Hewramkî (Gorankî) Ra. *Vate*(7), 4-32.
- Malmîsanij. (1999). Lehçeya Hewramkî (Gorankî) Ra-II. *Vate*(8), 33-57.
- Malmîsanij. (2000). Ver Bi Etimolojîyê Kirmanckî (Zazakî). *Vate*(11), 33-37.
- Malmîsanij, M. (2020). Kirmancca Etimolojisine Doğru-I. *Vate*(66), 47-67.
- Malmîsanij, M. (2021). Kirmancca Etimolojisine Doğru-II. *Vate*(67), 29-51.
- Malmîsanij, M. (2021). Kirmancca Etimolojisine Doğru-III. *Vate*(68), 31-67.
- Malmîsanij, M. (2021). Kirmancca Etimolojisine Doğru-IV. *Vate*(69), 31-64.
- Sivrioğlu, T. (2015). *Avesta Dili ve Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Avesta.